30 anys de política lingüística

El català
Llengua per a tothom

commemoració
30 aniversari aprovació
Llei 7/1983 18 d'abril
normalització **lingüística**
Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

30 anys de política lingüística

30 anys
de política lingüística

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

30 anys de política lingüística recull els discursos que es van pronunciar el 15 de juliol de 2013 a la Sala Auditori del Parlament de Catalunya durant l'acte institucional de commemoració del 30è aniversari de l'aprovació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística.

Primera edició: desembre del 2013

© Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística
www.gencat.cat/llengua

Fotografia de la portada: Joan Carles Mestre

Disseny i maquetació: Anglofort, SA

Imprès a Tallers Gràfics Soler, SA

Dipòsit legal: B.28761-2013

Sumari

Presentació
Ester Franquesa i Bonet 7

La llei de normalització lingüística: el camí cap al redreçament
Antoni Milian i Massana 11

30 anys de la Llei de normalització lingüística, la història d'un èxit col·lectiu
Ferran Mascarell i Canalda 21

Compartir els mots amb més i més persones
Núria de Gispert i Català 29

Presentació

El 15 de juliol el Parlament de Catalunya, a proposta del conseller de Cultura, va commemorar institucionalment els trenta anys de la Llei de normalització lingüística de 1983. Poques lleis, de les moltes que ha aprovat el Parlament, han tingut la transcendència política, social i cultural de la primera llei en matèria lingüística. Una peça clau d'una política global de reconstrucció nacional, impulsada decididament per un Govern nacionalista amb un suport parlamentari i social molt ampli. Va ser la base d'una política lingüística democràtica que donava efectivitat a l'ús oficial del català, garantia que a Catalunya tothom conegués totes dues llengües oficials, i encetava el procés que havia de conduir inequívocament a la revitalització irreversible de la llengua catalana, pròpia del país. La llei era també la base per fer de Catalunya un sol poble sense dinàmiques diferenciades per raó de llengua.

La llei de 1983 establia els tres fonaments de la política lingüística, encara claus ara: l'educació, l'Administració i els mitjans de comunicació públics. El català retrobaria l'espai comunicatiu que li pertocava sobretot si entrava amb normalitat en el sistema educatiu, amb el català com a llengua d'ensenyament i sense separar l'alumnat per raó de llengua. Un model que asseguraria el coneixement de totes dues llengües un cop enllestit l'ensenyament obligatori. Infants i joves que tenien el castellà com a llengua primera i habitual també podien ser bilingües i tenir la capacitat d'optar per al seu ús. La llei va establir que

el català seria la llengua normalment emprada a la Generalitat i als mitjans de comunicació social públics de la Generalitat. Poc després, la Llei 10/1983, de 30 de maig, de creació de l'ens públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de regulació dels serveis de radiodifusió i televisió de la Generalitat de Catalunya, establia que la ràdio i la televisió pública emetrien normalment en català.

La primera llei lingüística de Catalunya fou rebuda amb animadversió pel Govern espanyol, llavors del PSOE, i ignorada per l'Administració de l'Estat, inclosa la de Justícia. El Govern espanyol la va impugnar davant del Tribunal Constitucional: volia l'anul·lació del precepte que establia que l'alumnat havia d'acreditar el coneixement del català en acabar l'ensenyament obligatori. No n'hi va haver prou amb la sentència favorable del Tribunal, i decrets i ordres sobre ensenyament foren discutits contínuament fins a una nova sentència l'any 1994. L'animadversió es repetia el mateix 1983 amb la impugnació d'un decret sobre etiquetatge que obria la porta del català en les etiquetes dels productes, la impugnació de la llei catalana que establia el 1985 que els funcionaris de la Generalitat havien d'acreditar el coneixement del català... Resseguir els obstacles legals i judicials que el Govern espanyol ha posat i posa a l'aplicació de la normativa lingüística catalana amb voluntat explícita d'evitar que el català recuperi terreny prova que l'Estat espanyol és un dels obstacles principals a la normalitat de la llengua catalana. Els darrers episodis d'impugnació de l'Estatut i de la Llei d'educació, les propostes educatives del Govern actual, el boicot persistent a l'ús del català a les instàncies europees o la intenció d'afeblir TV3 denoten poc canvi en aquest sentit. En trenta anys hem constatat que una Espanya formalment democràtica no ha deixat de marginar el català.

Tot i això, constatem l'èxit col·lectiu que representa, en conjunt i per a tothom, la política lingüística que naixia amb aquella llei, explicitada més clarament i amb millors instruments quinze anys després, amb la Llei de política lingüística, vigent des de 1998. És un fet que mantenim el suport social i polític majoritari a la política lingüística, hem evitat l'escenari d'una Catalunya dual i, més enllà d'una escola i

una administració públiques i uns mitjans de comunicació que funcionen normalment en català, el coneixement i l'ús de la llengua va a l'alça de manera inqüestionable. No només no s'ha afeblit la transmissió intergeneracional sinó que ha crescut la capacitat d'atracció de nous parlants. La llengua ha recuperat amb força molts espais —la premsa diària o la música en són exemples— i ha penetrat en àmbits abans inexistents, com Internet i les xarxes socials, on s'ha situat en condicions similars a altres llengües europees. El consens en els objectius essencials de la política lingüística, la determinació política dels governs successius i la implicació de la societat catalana han atorgat al català un posicionament clarament millor que el de fa tres dècades.

L'acte de celebració del dia 15 de juliol va ser emotiu i memorable. Us n'oferim un extracte constituït per les paraules que van pronunciar el catedràtic de dret administratiu Antoni Milian Massana, el conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya Ferran Mascarell i la presidenta del Parlament Núria de Gispert.

Hem celebrat els trenta anys de política lingüística, encara més convençuts que la llengua catalana és l'eix essencial per a la cohesió d'una societat diversa, també lingüísticament; i que mantindrà l'espai instrumental i simbòlic que li és propi, amb l'acció decidida de les autoritats polítiques i acadèmiques, el compromís dels sectors econòmics i intel·lectuals i la implicació de la ciutadania.

Ester Franquesa i Bonet
Directora general de Política Lingüística

La Llei de normalització lingüística: el camí cap al redreçament

Antoni Milian i Massana
Catedràtic de dret administratiu de la UAB

I. L'elaboració de la Llei. II. El context de la tramitació. III. El contingut. IV. La constitucionalitat de la Llei. V. Balanç de la Llei. VI. El marc obsolet de la normalització. VII. Final

I

La Llei del Parlament 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, va ser aprovada per aquesta Cambra en sessió plenària tinguda el dia 6 d'abril de 1983. Publicada en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* del dia 22 d'abril, entrà en vigor l'endemà, tal com manava la disposició final segona. El text va rebre el vot favorable de tots els diputats, llevat d'un, que s'abstingué. Aquest consens tan gran, i el mateix pas del temps, que ho fa tot més indulgent, conviden a imaginar que la tramitació fou una tasca planera. Tanmateix, no va ser gens plàcida.

L'elaboració de la Llei comptà amb dues fases. La primera, impulsada des de la Conselleria de Cultura i Mitjans de Comunicació, llavors encapçalada pel senyor Max Cahner, consistí en reunions i consultes amb personalitats destacades del món de la cultura i amb representants dels grups parlamentaris per discutir i consensuar un projecte, després proposició, de llei, que pogués ser tramitat amb celeritat al

Parlament. Amb aquesta fase, que s'inicià el juny de 1980 i que durà quatre mesos, el Govern de la Generalitat —presidit pel Molt Honorable Senyor Jordi Pujol—, vista la situació tremendament precària en què es trobava la llengua catalana, pretenia guanyar temps mentre el Parlament no començava a legislar, pendent d'enllestir el reglament de funcionament. Aquesta etapa havia partit d'un text preparat pel senyor Josep M. Vilaseca i Marcet, i els successius esborranys foren redactats per ell mateix i pel senyor Josep M. Puig Salellas. En sortí, finalment, l'Esborrany de proposició de llei sobre l'ús lingüístic a Catalunya, que fou tramès a principis de setembre als representants dels grups parlamentaris, o dels partits polítics, senyors Joan Colomines, Josep M. Ainaud, Lluís Armet, Rafael Ribó, Marçal Casanovas, i Josep-Rafel Carreras de Nadal, i a lingüistes i sociolingüistes, per tal que poguessin aportar-hi suggeriments.

L'Esborrany de proposició no satisféu alguns dels grups parlamentaris, de manera que la Comissió de Política Cultural del Parlament inicià els treballs sense comptar amb un text prèviament consensuat. En aquesta segona fase es mantingué la voluntat de cercar el consens. Per això s'acordà seguir la tramitació pel procediment especial d'iniciativa conjunta de l'article 108 del reglament, de manera que qui elaborava la proposició de llei era una ponència amb representants de tots els grups, nomenada al si de la Comissió de Política Cultural. La Comissió nomenà la Ponència conjunta el dia 16 d'octubre de 1980, i quedà composta inicialment pels diputats següents: els senyors Josep M. Ainaud i Joan Colomines, pel Grup Parlamentari de Convergència i Unió; el senyor José González i la senyora Marta À. Mata, pel Grup Socialista; la senyora Teresa E. Calzada i el senyor Xavier Folch, pel Grup Parlamentari del PSUC; els senyors Albert Planasdemunt i Anton Cañellas, pel Grup Parlamentari de Centristes; els senyors Marçal Casanovas i Francesc Vicens, pel Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana, i el senyor Francisco Hidalgo, diputat no adscrit del PSA.

L'elaboració del text i la discussió en comissió durà trenta-un mesos, temps que fa avinent els enfrontaments considerables que hi hagué entre els grups parlamentaris. No puc ara resseguir amb detall tot

el procés. Simplement destaco que els vots particulars i les esmenes sovintejaren i que, ja en el tram final, tots els grups acordaren sotmetre al Consell Consultiu el Dictamen que la Comissió havia elevat a la Mesa del Parlament. Si és lloable el resultat de la votació, també ho fou l'esforç dels grups per assolir-lo, i és un mèrit que vull destacar en una època com l'actual tan mancada de consensos. La senyora Aina Moll, aleshores directora general de Política Lingüística, s'hi referí més tard amb aquestes paraules: «[T]ots els grups han hagut de rebaixar —en un sentit o altre— els seus plantejaments inicials, per arribar a un punt d'entesa», i subratllava que l'aprovació pràcticament per unanimitat era «la millor garantia d'èxit en l'aplicació de la llei».

II

El desembre de 1978, la Constitució espanyola, en atorgar la condició de llengua oficial a les llengües altres que el castellà en els seus territoris respectius, satisfeia en part una reivindicació llargament anhelada a Catalunya, i obria una etapa que posava fi al llarg període de quasi quaranta anys de persecució, primer; de prohibició, després, i de tolerància/prohibició, els darrers anys, a què havia estat sotmesa la llengua catalana. Si hi afegim encara, exceptuant el curt període de la Segona República, els més de dos-cents anys de menysteniment que ja havia sofert el català, serà fàcil entendre la fràgil situació heretada. La Llei de normalització, en desplegar l'Estatut, tenia precisament la missió, tot respectant els drets lingüístics dels parlants de l'una i l'altra llengua oficial, de redreçar la situació d'assimilació pregona en què es trobava la llengua catalana. Per tant, el context en què naixia la Llei no podia ser de més expectació i de més efervescència. S'hi dipositaven moltes esperances. Ensems que la sociolingüística catalana ja havia començat a fer florida (Vallverdú, Aracil, Strubell, Bastardes...), el dret lingüístic, fins llavors privat d'objecte d'estudi, iniciava la seva trajectòria. La tasca a emprendre era titànica i les realitzacions més urgents, com, per exemple, facilitar l'aprenen-

tatge del català als mestres, professors i servidors públics en general, estaven en marxa.

Calia, en primer lloc, estendre i generalitzar el coneixement del català entre el conjunt de la població. Segons dades censals de la província de Barcelona, l'any 1975 només el 14,5 % de la població el sabia escriure. El percentatge, tot i la metodologia deficient emprada, és prou eloqüent: una gran majoria de catalanoparlants era analfabeta en la seva llengua. El 1981, el percentatge de població de Catalunya que l'entenia era del 79,8 %. En segon lloc, calia, si se l'havia d'utilitzar en els centres escolars i en les administracions de Catalunya, promoure'n l'aprenentatge entre els mestres i el personal al servei dels ens públics. D'acord amb un estudi promogut per la Fundació Jaume Bofill, i editat l'any 1979 per Blume, només el 35,4 % dels mestres d'EGB el sabia parlar i escriure. En tercer lloc, calia estendre'n l'ús en tots els àmbits, tant públics com privats, i, en quart lloc, calia depurar-ne el lèxic i la sintaxi, cada cop més farcits de castellanismes, i restablir-hi el llenguatge administratiu i jurídic. L'ebullició del moment farà que, en paral·lel amb la Llei, neixi un gavadal d'iniciatives. N'esmento tres: la campanya de la Norma; la publicació per l'Escola d'Administració Pública de la *Revista de Llengua i Dret*, dirigida aleshores pel senyor Carles Duarte, i la celebració, pocs anys després, del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

III

D'acord amb el mandat de l'article 3.2 de la Constitució espanyola de 1978, l'article 3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1979 havia fet efectiva l'oficialitat de la llengua catalana a Catalunya, en ser-ne la llengua pròpia. La Llei de normalització lingüística desplega, doncs, l'article 3 de l'Estatut i, en particular, els mandats fets a la Generalitat en l'esmentat precepte.

En fer-ho, la Llei posa particular èmfasi en els àmbits de l'ús oficial, de l'ensenyament, dels mitjans de comunicació social i en l'impuls

institucional. El darrer títol, el cinquè, està dedicat a la «normalització de l'ús de l'aranès», i desplega l'apartat de l'article 3 de l'Estatut d'autonomia dedicat a la llengua occitana, denominada aranès a l'Aran.

Quant a l'ús oficial, la Llei, entre altres qüestions, explicita una de les conseqüències jurídiques de l'oficialitat del català i del castellà: que qualsevol persona física o jurídica (qualsevol «ciutadà», deia inadequadament la Llei) pot utilitzar-los a Catalunya davant de qualsevol administració i de l'Administració de justícia, sense que se'n pugui exigir cap mena de traducció. En regular l'ús de totes dues llengües en les activitats oficials, la Llei és molt prudent i rarament prioritza l'ús de la llengua catalana. Respecte dels topònims, per contra, deixa clar que tenen com a única forma oficial la catalana, car es tracta de la denominació originària i pròpia, excepte els de l'Aran, pel mateix motiu.

En relació amb l'ensenyament no universitari, la Llei es decanta pel model de conjunció lingüística. Aquest model consisteix a garantir als infants el dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual, ja sigui aquesta el català o el castellà; a no separar els infants en centres diferents per raons de llengua; a garantir l'aprenentatge de les dues llengües oficials, i a emprar progressivament el català com a llengua vehicular, amb el topall, establert posteriorment mitjançant una norma reglamentària, d'haver de fer almenys una assignatura o àrea en castellà, a més de la llengua castellana. La Llei aspira a la plena capacitació lingüística de tots els docents en actiu, a través de l'organització de cursos de català. En els centres d'ensenyament superior, l'ús de les dues llengües oficials es regeix, en canvi, pel criteri de la llibertat lingüística.

Pel que fa als mitjans de comunicació, la Llei disciplina que la llengua normalment emprada en els mitjans propis ha d'ésser la catalana. Per conseqüent, els programes emesos pel canal TV3, que, sense esperar l'aprovació de la Llei estatal dels tercers canals, es posà en marxa al cap de pocs mesos (exactament, l'11 de setembre del mateix any), seran normalment en català.

Per als altres mitjans de comunicació i per a l'impuls en altres sectors i activitats de naturalesa cultural o socioeconòmica, la Llei enca-

mina l'acció administrativa de normalització cap a les tècniques de foment, bo i habilitant les administracions públiques catalanes per adjudicar subvencions, ajudes, o establir bonificacions i exempcions fiscals, amb l'objectiu d'estimular l'ús i la presència del català i de corregir els efectes de les imposicions i prohibicions precedents. La Llei aposta per les mesures persuasives i defuig les tècniques constrictives.

Dins de l'impuls institucional s'hi estableix el compromís per al Govern d'haver de garantir l'ensenyament del català a tot el personal al servei de l'Administració de la Generalitat i de les corporacions locals. Que calgui acreditar-ne el coneixement, ho introduirà l'any 1985 la Llei de la funció pública de l'Administració de la Generalitat (art. 34). La Llei de normalització es limità a ordenar-ho per als mestres i professors.

La col·laboració i la cooperació amb altres administracions o institucions tanquen l'impuls institucional.

El repàs del contingut de la Llei palesa, com passa també amb les altres lleis de normalització coetànies, que el text finalment encunyat és un model genuí, que no té res a veure ni amb la Carta de la llengua francesa del Quebec, que en aquella època gaudia d'un gran predicament, ni amb cap altra norma forana contemporània.

IV

Poc abans de l'aprovació de la Llei, el president del Govern de l'Estat promogué un recurs d'inconstitucionalitat contra determinats preceptes de la Llei de normalització de l'euskera. La notícia causà aleshores una gran commoció en el Parlament de Catalunya, per tal com presagiava una acció semblant contra la norma catalana. En efecte, la Llei no se'n feu escàpol i, un cop publicada, el president del Govern de l'Estat promogué un recurs contra dos dels seus preceptes, els quals foren declarats inconstitucionals en Sentència de 26 de juny de 1986. Deixaven de tenir validesa la disposició que atribuïa legitimació a la Generalitat per poder interposar les accions judicials necessàries per

fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans, i l'incís que, sobre les versions oficials de les lleis catalanes, feia prevaler el text català en cas d'interpretació dubtosa. El Tribunal Constitucional considera que en ambdós casos s'envaeixen competències estatals i que, en el segon, a més, s'infringeix la seguretat jurídica.

Una qüestió d'inconstitucionalitat plantejada pel Tribunal Suprem permet que el Tribunal Constitucional torni a pronunciar-se sobre la constitucionalitat de la Llei. En Sentència de 23 de desembre de 1994, el Tribunal declara que el model lingüístic escolar de conjunció lingüística no és contrari a la Constitució.

També l'aplicació de la Llei fou objecte de nombroses accions davant de la jurisdicció contenciosa administrativa. Algunes de les primeres sentències, qui sap si per la novetat del tema, o també per raons ideològiques, denoten un escàs rigor jurídic. A poc a poc, la jurisprudència evolucionà i en resultà un nombre cada vegada més gran de recursos desestimats.

V

La Llei aconseguí estendre el coneixement i l'ús del català, i normalitzar-lo en l'educació i en bona part de les administracions públiques de Catalunya. Les dades del cens són prou expressives de l'increment del coneixement assolit: del 79,9 % de la població de Catalunya que l'entenia l'any 1981 es passa al 95,0 % l'any 1996, dos anys abans de la substitució de la Llei, i del 31,5 % que el sabia escriure l'any 1986 es passa, deu anys més tard, al 45,8 %. També hi ha increments significatius en la producció editorial, en la premsa, etc. Això no obstant, la Llei ensopegà, en part, en l'ús social, i de manera considerable en el sector socioeconòmic, a més de fer-ho en àmbits estatals, que, de tota manera, no li eren estrictament propis, com, per exemple, el de l'Administració de justícia.

El balanç de la Llei projecta llums i ombres. Una llei més agosarada, amb mesures constrictives en l'àmbit socioeconòmic, hauria pro-

bablement afavorit més la normalització des dels inicis. Però també és cert que la mateixa situació precària del català de principis dels anys vuitanta, que segurament requeria mesures més enèrgiques, hauria fet fàcilment desproporcionades o discriminatòries alguna d'aquestes mesures, si no s'establia simultàniament un règim transitori adequat i llarg.

A partir dels primers anys de la dècada dels noranta apareixen reptes nous que la Llei, amb els seus instruments, no pot abastar. Alguna de les noves circumstàncies és externa a la Llei, com l'eclosió de les tecnologies de la informació i de la comunicació, amb la corresponent expansió de la radiodifusió televisiva privada, de la xarxa d'Internet, etc. D'altres circumstàncies, en canvi, són induïdes per les transformacions que la mateixa Llei origina: per exemple, l'augment generalitzat del coneixement del català permetrà justificar, paral·lelament, i farà més necessària, l'adopció de mesures més incisives en àmbits, com el socioeconòmic, en els quals té una presència proporcionalment molt escassa.

Davant d'aquest nou context, el Parlament de Catalunya aprova la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, que substitueix la Llei de normalització. Aquella Llei no la deroga, sinó que la substitueix, i, per tant, no l'expulsa de l'ordenament jurídic. És a dir, la Llei que commemorem encara té vida legal. En virtut de la disposició final tercera de la Llei de política lingüística, la Llei de normalització passà a formar part de la tradició jurídica catalana, la qual cosa la connecta singularment amb les regles d'interpretació i d'integració del dret civil de Catalunya. La nova Llei prioritza l'ús del català en les administracions públiques de Catalunya, generalitza l'ús vehicular del català en l'ensenyament no universitari i incorpora disposicions constrictives per a l'àmbit socioeconòmic, mesures que en algun cas ja havien avançat tímidament alguna norma reglamentària desenvolupant, a vegades, la Llei de normalització, i alguna llei sectorial.

VI

Han passat 30 anys i, si mirem enrere, és evident que el progrés ha estat enorme. Tanmateix, també és cert que la fragilitat del català continua i, fins i tot, en algunes manifestacions s'agreuja. L'ús social és lluny de fer del català la llengua comuna, i el fenomen de la mundialització tendeix a afeblir-lo.

L'èxit de la normalització depèn certament del fet de disposar d'una bona llei. Però no depèn només d'això. Depèn, també, de les actituds personals dels parlants. I depèn, encara, i sobretot —subratllo el sobretot—, del marc constitucional que li dóna aixopluc.

El marc constitucional de la Llei de normalització lingüística el configurava l'article 3 de la Constitució espanyola, que continua avui vigent. Aquest article reprodueix el model lingüístic de la Constitució de la Segona República de l'any 1931. Un model que, tot i el seu elevat nombre de parlants, exclou el català de les institucions centrals i dels òrgans centrals de l'Administració general de l'Estat, i que desdibuixa els plens efectes de l'oficialitat del català a Catalunya, a través d'una interpretació esbiaixada del deure de conèixer el castellà.

Aquest model bastit a finals del primer terç del segle XX, que potser era suficient en una societat agrària i industrial com la d'aleshores, resulta inapropiat i obsolet en una societat postindustrial com la nostra, en la qual predomina el sector serveis, en la qual les migracions són un fet quotidià i en què el nivell supranacional adquireix el protagonisme.

El marc constitucional vigent fa del català una llengua inútil en l'àmbit estatal, i una llengua gairebé innecessària, llevat de l'ensenyament, a Catalunya. D'aquesta manera, no únicament dificulta la normalització del català, sinó que ni tan sols li garanteix la supervivència.

Cal una constitució que reconegui l'oficialitat del català en les institucions centrals i en els òrgans centrals de l'Administració general de l'Estat. El plurilingüisme en les institucions estatals ha estat el reconeixement a què han tendit una bona part dels nous estats plurilingües nascuts a finals del segle passat, com ha advertit el professor Albert

Branchadell entre nosaltres. O cal una constitució que admeti que el català tingui a Catalunya una posició preferent, bo i respectant els drets de les persones castellanoparlants. O cal una constitució pròpia. En aquest darrer supòsit sóc del parer que, mantenir-hi l'oficialitat del castellà no posaria necessàriament en perill la pervivència del català, per bé que el català hi hauria de ser la primera llengua oficial, en tant que originària de Catalunya.

VII

Retorno a la Llei de normalització. El Ple d'aquesta Cambra celebrat el dia 6 d'abril de 1983 fou un Ple carregat d'emoció. La Llei que s'aprovava no era una llei qualsevol. Era el primer cop que Catalunya es dotava d'una norma que regulava de manera general la qüestió lingüística. Per això, una vegada feta la votació a la totalitat, els diputats senyor Xavier Folch, senyor Marçal Casanovas, senyor Agustín Luna, senyora Marta À. Mata i senyor Joan Colomines, cadascun en nom del respectiu grup parlamentari, i dos diputats no adscrits, el senyor Ramon Viñals i el senyor Joan Besa, explicaren, amb parlaments solemnes, el sentit del seu vot. D'aleshores ençà, han transcorregut trenta anys i la Llei de normalització que commemorem ens apareix com una baula que ha estat útil cap al redreçament. Però, com els insinuava abans, encara hi ha un llarg i urgent camí a recórrer, que no podem ignorar.

30 anys de la Llei de normalització lingüística, la història d'un èxit col·lectiu

Ferran Mascarell iCanalda
Conseller de Cultura

Em plau saludar-vos a tots i agrair-vos que amb la vostra presència enlaireu la significació d'aquest acte de commemoració dels 30 anys de la Llei de normalització lingüística.

Vull saludar i agrair també al senyor Antoni Milian les seves sàvies reflexions.

I vull agrair, d'una manera ben especial, les vostres paraules, a tots i cadascun dels ciutadans que heu intervingut, a partir dels vostres accents i experiències personals.

Representeu en aquest acte la veu del poble català. La veu del poble que al llarg de tantes generacions ha estat fidel a la seva llengua. Un poble que al llarg de la història ha incorporat orígens i procedències ben diversos.

Representeu la veu d'un poble que finalment ha resultat vencedor. La veu d'una societat que moltes generacions enrere va decidir que cap poder, per molt ferotge que fos, no li prendria el seus mots.

Representeu la veu d'una comunitat que ara fa 30 anys va decidir que emancipació nacional, vida democràtica i normalització del català eren la mateixa cosa.

Penso, senyores i senyors, que l'acte d'avui és per sobre de tot la commemoració de l'èxit d'un poble que ha sabut, dia rere dia, contra poderosos enemics, conservar, fer créixer i normalitzar la nostra llengua. I possiblement encara més: representeu un poble que ha

sabut situar la nostra llengua entre les llengües vives i plenes del món.

Abans que res, doncs, com a conseller de Cultura del Govern de Catalunya em plau expressar-vos la nostra gratitud a tots i a totes.

Heu fet possible que ni les imposicions polítiques o militars, ni les harmonitzacions forçades, ni les dictadures, ni les guerres, ni les migracions, ni els imperatius tecnològics, ni les unitats de mercat, ni els 300 anys de persecució o en el millor dels casos indiferència per part de l'Estat impropi on vivim hagin pogut silenciar la llengua catalana. Hi han posat traves, hi han posat pals a les rodes i pedres al camí, però no han pogut doblegar la voluntat de la gran majoria de la seva gent.

Avui rememorem una fita important en el camí de la plena normalització. L'aprovació de la primera Llei de normalització del 1983, que s'aprovà amb una sola abstenció. Va ser una llei de consens. I va ser la base que va permetre que quinze anys després s'aprovés la Llei de política lingüística vigent actualment.

Avui, passats 30 anys d'aquella primera i oportuna llei, celebrem, més enllà del text legal, els seus fruits: celebrem que el català és actualment una llengua consolidada i vital.

El català és una llengua mil·lenària i és també una llengua d'ara, del segle XXI, i amb projecció de futur, encara condicionada per factors polítics, però propera a la normalitat. És la 9a llengua d'Europa en nombre de parlants. La utilitzem un gruix de més de 10 milions de persones en tot el domini lingüístic (més que llengües oficials com el suec, el grec, el txec o el búlgar). El sistema d'aprenentatge a l'escola ha resultat enormement satisfactori i avui és reconegut pels seus bons resultats. I per primer cop en la història dues generacions senceres de joves catalans han estudiat des de la infància en català.

El català s'ensenya a 162 universitats d'arreu del món. És present amb normalitat creixent a la ràdio, la televisió i als diaris. S'hi fa poesia i molt bona novel·la. Ben lluny queda aquell debat dels primers setanta on es remarcava que el nostre era un país sense capacitat per a la novel·la. No només això, el català ocupa el número 22 entre les llen-

gües més traduïdes del món. No és casualitat. Avui el català és un vehicle de producció d'excel·lència creativa inserit en un sistema cultural pràcticament complet i competitiu en l'àmbit internacional, tot i les immenses dificultats que estan imposant la crisi econòmica, el dèficit fiscal català i les polítiques culturals de l'Estat.

Avui la identificació entre llengua catalana i continguts propis i de qualitat és un fet. La cultura catalana a través del català expressa sense complexos una mirada pròpia sobre el món. Avui en català hi ha una producció cultural singular que, a més, dóna obres de valor universal.

També en català fem ciència d'excel·lència i coneixement avançat. El català està present en els nostres laboratoris d'investigació. En català expressem categòricament tota mena de sentiments i d'idees. El seu ús és intensiu en les xarxes socials digitals. És la 26a llengua en nombre de pàgines web i la 13a en articles de la *Viquipèdia*. El Termcat ha editat 40 diccionaris en línia especialitzats, veritables referències terminològiques. El Consorci per a la Normalització Lingüística ha tingut el darrer any 98.329 inscripcions per aprendre la llengua. Ha fet 3.995 cursos presencials. Les 10.129 parelles lingüístiques han esdevingut un model de convivència cultural i cívica extraordinària.

El català és avui una llengua moderna, totalment apta per a tots els àmbits, clarament normativitzada, i absolutament vàlida com a sistema de comunicació i com a mecanisme d'identificació social. El català és avui una llengua de primera, codificada en termes gramaticals i lèxics, assumida pels estudiosos i la immensa majoria dels sectors culturals de tots el territoris de parla catalana.

El poble català ha consolidat el català com la seva llengua nacional i moderna. El català és una llengua de cultura, una llengua de prestigi associada a una cultura d'excel·lència. El català és també una llengua de la ciutadania, de tothom, associada a les oportunitats de cada ciutadà i a la cohesió entre tots els ciutadans.

La llengua catalana, doncs, en si mateixa, per la seva força interna i per la convicció de la seva gent, ha deixat de ser «el» problema.

I res del que acabo de dir no pretén negar les diverses dificultats i disfuncions que el català pateix en àmbits concrets del nostre país.

Ens queda molta feina per fer amb els nouvinguts, en alguns àmbits empresarials, en els mitjans de comunicació, en el cinema, en l'Administració de justícia, en l'actitud de determinats col·lectius de joves.

El problema més gran és extern a la llengua. És polític i té a veure amb l'Estat i les seves polítiques.

Per això seria un error i una injustícia amb nosaltres mateixos i les generacions que ens han permès arribar fins aquí no declarar solemnement aquí, al Parlament de Catalunya, que el poble català ja ha guanyat aquesta partida. Lluny queda la vella sentència d'Antoni de Capmany, a finals del segle XVIII: «e*l catalán* es *un idioma antiguo y provincial, muerto hoy para la república de las letras*».

Capmany no va comptar amb la voluntat del poble. Dos-cents anys més tard, finalment sabem que, de la mateixa manera que la llengua de Dickens o de Cervantes difícilment mai no desapareixeran, la llengua dels nostres poetes i dels nostres novel·listes, assagistes, historiadors i traductors i científics s'ha fet un lloc definitiu entre les llengües del món.

Aquest és el fet decisiu, pesi a qui pesi. Per molt que alguns vulguin seguir posant el català contra les cordes avui ens podem manifestar com un poble orgullós de la fita aconseguida. La història de la normalització del català és una història cívica, política i cultural, extraordinària, farcida de voluntats i de conviccions. Una història de voluntats que ha aconseguit superar l'imperatiu monolingüe i unicultural de l'Estat espanyol al llarg dels darrers 300 anys.

Torno, doncs, a dir-ho amb humilitat però absoluta convicció: la història del català és extraordinària i ens en podem sentir legítimament orgullosos.

La derrota de 1714 va fer estralls i el català, certament, va quedar tocat. L'estat monàrquic es mirava París com a model de capital imperial. Es fixava en la monarquia francesa per imposar un sistema cultural i lingüístic de tall il·lustrat, però inequívocament unitarista i centralista. I aquesta ha estat la tònica de les polítiques estatals durant tot el segle XVIII , el segle XIX i gran part del segle XX. El català ha sobreviscut a un procés intensiu d'alfabetització exclusivament en castellà. Ha

resistit l'escolarització, el bilingüisme asimètric i la primera revolució comunicativa, sempre ha estat discriminat a favor del castellà.

Sempre hi ha hagut discriminació a favor del castellà. Sempre s'han negat els drets del català. Aquesta ha estat la tònica durant els darrers 300 anys de les polítiques de l'Estat espanyol. I aquesta és encara ara la política sorgida de les entranyes de l'Estat i dels seus aparells. Fins i tot incomplint sistemàticament la Constitució que tant diuen que defensen. Recordeu l'article 3 de la Constitució espanyola que diu que «La riquesa de les distintes modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.» I fins i tot incomplint la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries aprovada pel mateix Estat fa més d'una dècada.

Neguen sistemàticament la realitat social del català. Pretenen convertir-lo en una llengua de segona o menor. Devaluen sistemàticament la seva singularitat i la seva oficialitat. Tracten d'imposar la idea que l'ús del català és una despesa supèrflua i innecessària. Pretenen que la promoció del català s'interpreti com la laminació de les llibertats individuals i com un instrument d'adoctrinament. Volen fer creure a la gent de bona fe que el català a l'escola i als mitjans de comunicació és sinònim de pensament únic. I no cal dir que pretenen amb tot plegat dividir la societat catalana i aïllar-la de la resta de catalanoparlants.

Aquests són, doncs, els principis de l'Estat que coneixem. Ho sabem prou bé. Per això és més important que mai recordar quin és el problema. Ho expressà millor que ningú el mestre Joan Solà, en rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes l'any 2009. Permeteu-me recordar les seves paraules: «El mal encaix que durant segles hem mantingut amb l'Estat ha repercutit negativament en la possibilitat de mantenir la nostra personalitat enmig dels grans trasbalsos produïts des de fa una seixantena d'anys: en la demografia, en l'equilibri econòmic de l'Estat, en els mitjans de comunicació i en la tecnologia. Si volem ser un poble normal ens cal aspirar a una situació global comparable a la dels estats reconeguts amb una llengua referencial ben fixada, potent i autònoma, i amb una literatura, una història, un poder civil i un espai

geogràfic visibles i diferenciats. Hem d'aspirar a la igualtat amb els altres pobles que ens envolten. La nostra vida en tots els sentits econòmic, científic, lingüístic, artístic, literari, tecnològic no pot conformar-se a ser un apèndix, un subordinat de cap altra».

I certament aquestes paraules de l'any 2009 encara agafen més sentit si les comparem amb aquelles altres del president Prat de la Riba en un discurs del maig del 1917. Poc abans de morir va proclamar la seva convicció: «No hem fet la Mancomunitat per tenir una Diputació més gran ni per donar a l'ànima catalana un petit cos d'administració subordinada, secundària: una província. Tots, tots volem per a Catalunya un cos d'Estat, tots sentim que la dignitat popular catalana exigeix imperiosament, més o menys accentuades, formes d'Estat. Aquest és el sentit de la reivindicació d'autonomia plantejada pel nostre poble amb el nom de delegacions de serveis d'Estat a la Mancomunitat».

Aquest és el sentit —que diria Espriu— del debat polític d'avui. Les actuals generacions —les deucentistes— no hem creat la nació catalana i encara menys el concepte d'Estat, però sí que hem produït una idea decisiva: la nostra nació només podrà desplegar plenament i amb comoditat la seva llengua, la seva cultura, el seu progrés, els seus ideals de justícia i d'aprofundiment democràtic si pot comptar amb la palanca d'un estat que li faci costat.

I certament en el procés que ens ha dut fins aquí hi tingué un paper cabdal i destacat la llei del 1983. Aquella llei és una baula decisiva. Imprescindible. És just honorar els qui ho van fer possible: el president Pujol, el conseller Max Canher i la directora general Aina Moll.

I cal felicitar també el nostre Parlament. Aquella llei va ser —com digué Aina Moll— «un gran triomf del Parlament de Catalunya».

Cal recordar molt especialment els ponents de la llei: els diputats Josep M. Ainaud de Lasarte i Joan Colomines, del Grup Parlamentari de CiU, malauradament ja traspassats; Helena Ferrer Mallol, que va continuar la feina d'Ainaud de Lasarte dins del grup de CiU; José González i Marta Mata (tampoc entre nosaltres), del Grup Socialista; Teresa Eulàlia Calzada i Xavier Folch, del Grup Parlamentari del

PSUC; Albert Planasdemunt i Anton Cañellas (també traspassat), del Grup Parlamentari dels Centristes; Marçal Casanovas i Francesc Vicens, del Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana, i Ramon Viñals i Francisco Hidalgo, diputats no adscrits. A tots ells, moltes gràcies.

En l'aplicació d'aquella llei ens hem esforçat des d'aleshores els professionals que hem treballat a la Generalitat de Catalunya, al Departament de Cultura, a la Direcció General de Política Lingüística i al Consorci per a la Normalització Lingüística, els membres del Consell Social de la Llengua, els directors generals, els consellers i els presidents del país. A tots, presents o no, moltes gràcies pel vostre esforç.

Aquella llei ens va demostrar una vegada més que el futur només existeix si es construeix sempre des del present. El futur només arriba amb plenitud si en cada present som capaços d'assumir plenament les nostres responsabilitats. Van deixar petjada en la nostra història col·lectiva. Van fer vostra aquella premissa del mestre Pompeu Fabra: «Cal no abandonar mai ni la tasca ni l'esperança.» Van obrir-nos un camí que està arribant a una cruïlla decisiva.

Compartir els mots amb més i més persones

Núria de Gispert i Català
Presidenta del Parlament de Catalunya

Per a mi és un plaer cloure aquest acte d'aniversari de la Llei de normalització lingüística, o la llei del català, com en dèiem, que crec que ha estat una de les lleis més rellevants que ha impulsat i aprovat aquest Parlament des de la seva recuperació l'any 1980. I que ha esdevingut una fita en el procés democràtic i d'autogovern català dels darrers anys.

Vull felicitar el Departament de Cultura, personificat en el seu conseller, per aquest acte, i per l'èxit de convocatòria. Hi ha molta gent aquí i més gent en una sala annexa, que el pot seguir, però, a través d'un vídeo. I vull felicitar tots els que d'una manera o una altra han estat responsables de l'èxit assolit. I potser la responsabilitat recau en els diferents consellers del Govern, en els diferents directors i directores, i molt especialment en qui en aquell moment era president de Catalunya, el president Pujol.

Aquella primera legislatura del Parlament de Catalunya recuperat va generar un seguit de consensos destacables. Abans es parlava dels diputats i diputades que en aquell moment van ser ponents, durant 31 mesos. Quan un diu 31 mesos vol dir que no va ser fàcil la feina. Segur que va ser difícil, complexa, però el més important de tot és que després d'aquells 31 mesos es va arribar a una pràctica unanimitat. En un tema que era cabdal, que era el que ara diem «qüestió de país» o «qüestió d'estat». I en aquest sentit vull agrair molt directament, en nom

del Parlament de Catalunya, aquells diputats i diputades que van treballar molt per aconseguir que aquesta Llei fos avui, després de trenta anys, una realitat.

Molt sovint, com he dit abans, es parla de qüestió d'estat per referir-se a aquelles matèries que per la seva naturalesa s'aparten del terreny partidista i que, pel contrari, susciten grans consensos per damunt del fragor de la lluita política. Uns d'aquells pactes d'estat que sempre ens vénen al pensament són els pactes de Toledo, sobre les pensions. O en el cas de Catalunya, el pacte sobre la immigració o el que ara s'està impulsant des de la Taula del Tercer Sector i el Departament de Benestar i Família sobre la pobresa.

Podríem afirmar que la normalització lingüística és una qüestió de país, amb una gran capacitat de mobilització ciutadana. És un element de progrés i de cohesió per a la societat, es fonamenta en la convivència i, per tot això, hauria de suscitar grans consensos de caire cívic.

Si repassem aquests darrers trenta anys, podem constatar que hi ha hagut un recorregut històric rellevant. Vull agrair els deu testimonis personals que hi ha hagut, cadascun d'ells en una vessant diferent, per la seva voluntat d'explicar avui i aquí quina ha estat la seva experiència d'aquests trenta anys de llei del català.

Partíem d'anys de repressió i de precarietat, però també de resistència. Encara impacten aquelles paraules del poeta Salvador Espriu: «Hem viscut per salvar-vos els mots.» Era una situació d'emergència per a les persones que es negaven a acceptar que el català fos una llengua minoritzada, residual, decadent, agonitzant. I difícil perquè no tenien la complicitat ni, encara menys, la implicació de les instàncies de govern. Per això Espriu deia «salvar els mots». En aquells moments no teníem institucions catalanes, havien estat abolides, i per tant, vam anar salvant el català a través de les pròpies famílies.

Ara vivim anys de normalització. Ja no es tracta de salvar els mots sinó de compartir-los amb més i més persones, des de la consciència de la idoneïtat i la utilitat de la nostra llengua per comunicar-se, en igualtat de condicions amb altres llengües més esteses, i s'ha aconseguit difondre el coneixement i l'ús social del català. La fita és clara:

assolir la normalitat lingüística a Catalunya. Una normalitat que permetrà el ple exercici dels drets lingüístics dels catalanoparlants sense les servituds i mancances del moment present.

Al llarg dels anys la normalització lingüística ha estat un procés viu, adaptat a una Catalunya canviant, i que ha crescut demogràficament, amb una nova immigració, que ha presentat molts reptes i moltes potencialitats.

Es deia abans que de la Catalunya dels sis milions d'habitants hem passat a la Catalunya dels set milions i mig. I aquesta diferència d'un milió i mig ha estat en molt pocs anys. I si no hi hagués hagut una voluntat clara i una vocació clara d'integració hauríem tingut un gran perill amb la nostra llengua. Perquè en un país sense estat, com Catalunya, en un país que té sis milions d'habitants i en dotze anys s'incrementa un milió i mig de diferents cultures, races i llengües, si no hi hagués hagut una clara voluntat de tirar endavant, la identitat es podria haver perdut.

Aquest procés ha tirat endavant gràcies a la contribució, l'esforç, el compromís i la generositat de moltes persones —molts professionals i voluntaris—, però també dels diferents governs de Catalunya i de les entitats de la rica societat civil. A totes i tots ells aprofito aquesta ocasió per agrair-los la militància i la perseverança exhibides, que han de continuar. Hem de ser perseverants, hem de continuar. Aina Moll deia: «Tenim altres reptes.» Hem aconseguit molt després de trenta anys, però encara queda molt per fer. La feina feta ha abastat diversos àmbits i molt rellevants: el sistema educatiu, els mitjans de comunicació, el món de la cultura...

Ara fa dos mesos en aquest mateix auditori celebràvem el trentè aniversari de la Llei de la Corporació de Mitjans Audiovisuals, TV3 i Catalunya Ràdio. També trenta anys. També una llei que va aconseguir un alt consens, una gran unanimitat en aquest Parlament. I les forces polítiques eren ideològicament molt diferents, però ho van aconseguir. I la Corporació, avui, podem dir que és una estructura d'estat. I la Corporació podem dir que ha ajudat moltíssim a la normalització lingüística del nostre país. Però potser hi ha alguns àmbits,

que jo conec molt més directament, que diria que no han superat la prova del nou. Un dels testimonis també n'ha parlat i ha dit que hi havia assignatures pendents, com ara el món de la justícia. De totes maneres, el 1714 la justícia era catalana, absolutament catalana. Els jutges eren catalans, i va ser a partir de 1714 quan es va obligar que els jutges vinguessin de terres castellanes. I des de llavors no hem aconseguit que la normalització lingüística arribi al seu ple domini en l'Administració de justícia. I em consta que tots hi hem fet esforços. Però potser s'han de fer altres passos que ja sabem i que ja estem en la línia de poder aconseguir algun dia.

Han estat trenta anys de molta feina feta i de molt bona feina, però encara queda camí per recórrer. Hem d'assolir noves fites i nous horitzons. El camí transitat i el que transitarem és un camí de cohesió, un camí d'integració, un camí de diàleg. Res més llunyà dels que hi veuen fantasmes d'exclusió, de divisió o de segregació.

I per acabar, permetin-me dir unes paraules del poeta J. V. Foix, fetes himne del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, unes paraules sàvies, paraules de pau i de concòrdia: «Obrim serens la nostra parla, als mils parlars del món amic, amb les clarors d'un verb antic. Oberts a tots, viure i conviure.» Viure i conviure en català, en aranès, en castellà, oberts al món, sense anar contra res ni contra ningú.

La Llei de normalització lingüística, la nostra llei del català, va posar els fonaments de l'edifici que entre tots hem anat bastint, d'una manera harmònica i perdurable, i que fa de Catalunya una societat cohesionada. Per molts anys!

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**